

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN YAŞAM DOYUMLARINA ETKİSİ

Meryem Berrin BULUT¹

Murat YILDIZ²

ÖZ

Kişilik, bireyi kendine has kılan özelliklerin bütünü olarak ele alınabilir. İnsanlar kişiliklerine göre farklı gruplar altında toplanabilmektedir. Yaşam doyumu, bireyin yaşamını olumlu değerlendirme derecesidir. Yaşamdaki belirli beklentileri olan bireyin bu beklentilere ulaşabildiği ölçüde doyum aldığını söyleyebiliriz. Bu çalışmanın amacı, bireyin sahip olduğu kişilik özellikleri ile yaşam doyumu arasında anlamlı ilişkiler olup olmadığının bir model kapsamında incelenmesidir. Cinsiyet değişkenine göre kişilik ve yaşam doyumu değişkenlerinin farklılaşp farklılaşmadığı da ele alınmıştır. Çalışmaya 602 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Veriler Boyutlandırılmış Beş Faktör Kişilik Envanteri, Yaşam Doyumu Ölçeği ve kişisel bilgi formu ile toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde korelasyon analizi, bağımsız gruplar t-testi ve yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır. Yaşam doyumu ile duygusal dengesizlik arasında negatif; dışadönüklük, uyumluluk ve sorumluluk arasında pozitif ilişki saptanırken; deneyime açıklık ile arasında anlamlı ilişki tespit edilmemiştir. Yaşam doyumu, uyumluluk, sorumluluk ve deneyime açıklık değişkenlerinde kadın ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Araştırmanın modeli büyük ölçüde desteklenmiştir. Bulgular kişilik psikolojisi alanyazını temelinde tartışılmış ve bu alanda çalışma yapacak araştırmacılar için bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: beş faktör, kişilik, boyutlandırılmış kişilik, yaşam doyumu, yapısal eşitlik

THE EFFECT OF PERSONALITY TRAITS ON LIFE SATISFACTION OF COLLEGE STUDENTS

ABSTRACT

Personality can be considered the totality of features that makes each individual unique. Life satisfaction can be considered as the degree of positive evaluation of life. The aim of this study is to investigate whether there are significant relationships between personality traits and life satisfaction. In this context, whether the personality and life satisfaction differentiate according to gender is also examined. 602 college students participated voluntarily in this study. Faceted Five Factor Personality Measure, Life Satisfaction Scale and personal information form were used to collect the data. Data were analyzed utilizing correlation analysis, independent samples t-test and structural equation model. There is a negative correlation between life satisfaction and neuroticism; a positive correlation between life satisfaction and extraversion, agreeableness and conscientiousness. There is no significant relation between life satisfaction and openness to experience. Women and men differ in life satisfaction, agreeableness, conscientiousness and openness to experience. The model of research is partially supported. The findings of the study were discussed, and some suggestions were provided.

Keywords: Five factor, personality, faceted personality, life satisfaction, structural equation

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Sivas, mberrinbulut@cumhuriyet.edu.tr *

² Prof.Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Sivas, muratyildiz_my@yahoo.com

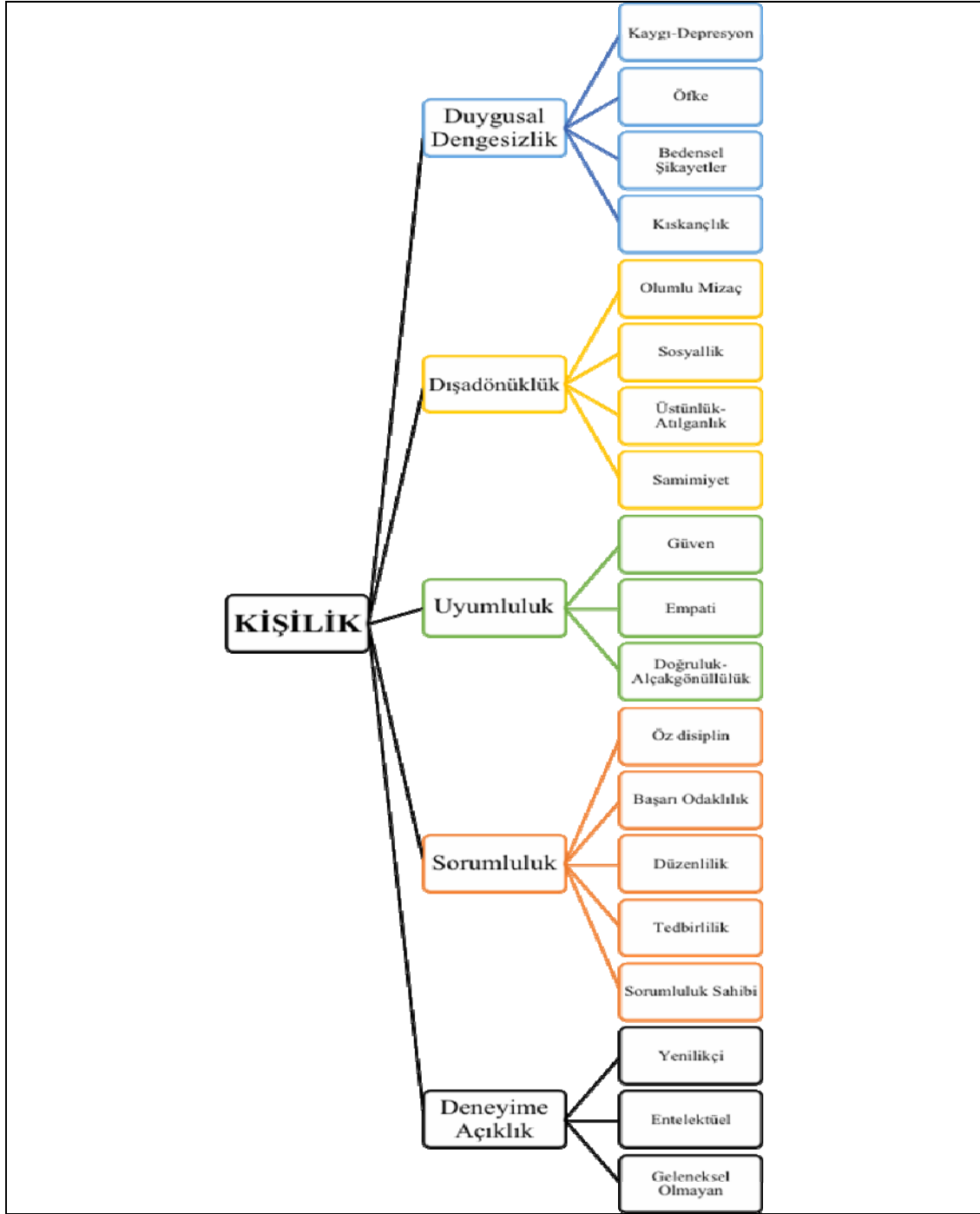
GİRİŞ

Kişilik, bireyi diğerlerinden ayıran özelliklerin bütünü olarak tanımlanabilir. Her ne kadar kişiliğin sabit ve değişmez olduğu belirtile de yaşadığımız ortamın sosyokültürel özelliklerinin de genetik kadar kişilik üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Kişilik çalışmalarında bireylerin diğerlerinden ne kadar farklılaştıkları veya insanların temelde farklı olmaktan çok benzer olup olmadıkları incelenmektedir. Kişilik, bireysel davranış veya tecrübenin temel sebebi olarak ele alınmaktadır (Cloninger, 2004). Burger (2006) kişiliğin tutarlı davranış kalıplarından oluştuğunu ifade etmektedir. Bireyler sahip oldukları kişilik özellikleri ile diğer bireylerden tutarlı olarak farklılık göstermektedirler (Gray, 2007).

Kişiliği ölçmek için özellik yaklaşımı, psikodinamik yaklaşım, öğrenme yaklaşımı ve insan-cıl yaklaşım gibi farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu çalışma, özellik yaklaşımı çerçevesinde tasarlanmıştır. Özellik yaklaşımında hangi özelliklerin kişiliği oluşturduğu ve kişilik özellikleri ile davranışlar arasındaki ilişkiler incelenmektedir (Coon ve Mitterer, 2010; Singer, 2005).

Özellik yaklaşımı kapsamında ele alınan modellerden biri McCrae ve Costa (1987) tarafından geliştirilen Beş Faktör Kişilik Modeli'dir. Bu model: duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk faktörlerinden oluşmaktadır. *Duygusal dengesizlik* hoş olmayan duygulara eğilimi ifade etmektedir. Bu faktörden yüksek puan alan bireyler endişeli, çabuk kızan ve sinirli; düşük puan alanlar ise sakin, durgun ve soğukkanlı gibi sıfatlarla nitelendirilebilmektedir. *Dışadönüklük* sosyal temas arayan bireyleri ifade etmektedir. Bu faktörden yüksek puan alanlar konuşkan, aktif ve sevecen iken düşük puan alanlar yalnız olmayı severler, içe dönük ve pasiftirler. *Deneyime açıklık* yeni fikirler tarafından harekete geçirilebilen bireyleri ifade eder. Bu faktörden yüksek puan alan bireyler yaratıcı, orijinal ve meraklı iken düşük puan alanlar geleneksel, gerçekçi ve yaratıcı olmayan gibi sıfatlarla nitelendirilirler. *Uyumluluk* güveni ifade etmektedir. Bu faktörden yüksek puan alan bireyler güvenilir, hoşgörülü ve iyi huylu iken düşük puan alanlar eleştirel, insafsız ve şüphelidirler. *Sorumluluk* öz disiplin ve göreve bağlılığı ifade eder. Bu faktörden yüksek puan alanlar çalışkan, dakik ve işine bağlı iken düşük puan alanlar ise tembel, dağınık ve düzensiz gibi sıfatlarla nitelendirilmektedir (Coon ve Mitterer, 2010; Gray, 2007; Kalat, 2011).

Bu çalışmada beş faktör modelin boyutlandırılmış şekli kullanılmıştır. Buna göre her bir faktör farklı sayıda boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutların şematik gösterimi Şekil 1'de verilmektedir.

Şekil 1. Boyutlandırılmış Kişilik Özellikleri

Şekil 1’de görüldüğü gibi duygusal dengesizlik dört (kaygı-depresyon, öfke, bedensel şikayetler ve kıskançlık); dışadönüklük dört (olumlu mizaç, sosyallik, üstünlük-atılganlık ve samimiyet); uyumluluk üç (güven, empati, doğruluk-alçakgönüllülük); sorumluluk beş (öz disiplin, başarı odaklılık, düzenlilik, tedbirlilik ve sorumluluk sahibi) ve deneyime açıklık üç (yenilikçi, entelektüel ve geleneksel olmayan) boyuttan oluşmaktadır. Çalışmada beş faktör kişilik özellikleri yerine boyutlandırılmış beş faktör kişilik özelliklerinin kullanılmasının sebebi, bu ölçeğin kişilik hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmamıza yardımcı olmasıdır. Beş faktörü inceleyen diğer ölçeklerin aksine bu ölçek beş faktöre ek olarak faktörlerin boyutlarını da ölçmemizi sağlamaktadır (Bulut ve Yıldız, 2018).

Yaşam doyumu öznel iyi olma halinin bilişsel/yargısal boyutudur. Bireyler belirli standartlara göre kendi durumlarını karşılaştırırlar. Örneğin, sağlıklı olmak her ne kadar istenilen bir durum olsa da bireyler sağlıklı olmaya farklı değerler atfedebilmektedir. Diğer bir ifadeyle bazıları için sağlıklı olmak çok önemliken diğerleri için o kadar da önemli olmayabilir. Yaşam doyumlarında her bir birey için önemli görülen alan farklılaşabilmektedir. Bu nedenle, insanların yaşam doyumlarının belirlenmesi için belirli alanlardaki memnuniyetleri göz önünde bulundurmaya yerine genel yaşam değerlendirmeleri ele alınmalıdır (Diener, Emmons, Larsen ve Griffin, 1985).

Yaşam doyumu ile kısaca bireylerin kendi yaşamlarından memnuniyetlerini değerlendirdiklerini söyleyebiliriz. Aynı yaşam koşullarına sahip iki bireyden biri yüksek yaşam doyumuna sahipken diğeri düşük yaşam doyumuna sahip olabilir. Bu nedenle, yaşam doyumunun öznel değerlendirmeleri içerdiği açıktır. Bazı bireyler için doyumunu belirlemede diğer bireyler önemli iken, pek çok birey yaşam doyumunu kendi belirledikleri standartlara ulaşma derecesi olarak değerlendirmektedir. Her bir bireyin önemseydiği değerler farklı olduğu için onların yaşam doyumlarını değerlendirme kriterleri de doğal olarak farklılaşabilmektedir.

Yaşam doyumu daha önce de belirtildiği gibi sadece bir alana göre değerlendirilmediği ve farklı alanlardan alınan puanların toplamı olarak hesaplandığı için bireyin yaşam doyumunun gelişim aşamalarına göre değişiklik gösterebilir. Örneğin, üniversite yıllarında akademik etkinlik dışında herhangi bir sorumluluğu olmayan bir birey yaşamından doyum alabilirken, üniversite sonrası iş bulma, meslek edinme ve evlilik gibi stresli yaşam olaylarından dolayı yaşamından aldığı doyum düşebilir. Daha sonraki yaşlarda, iş ve evlilik gibi önemli konuları düzene soktuğunda ise yaşam doyumunu tekrar artabilir. Bu nedenle, yaşam doyumunu kişilik gibi nispeten istikrarlı ya da stabil değil dinamik bir kavramdır.

Yaşamın genel anlamda farklı niteliklere sahip olduğunu ileri süren Veenhoven'e (2012) göre bu nitelikler Tablo 1'deki gibi sınıflandırılabilir.

Tablo 1. Yaşamın Dört Niteliği

	Dışsal Nitelikler	İçsel Nitelikler
Yaşam Şansı	Çevrenin yaşanabilirliği	Kişinin yaşama yeteneği
Yaşam Sonuçları	Yaşamın faydası	Yaşam doyumunu

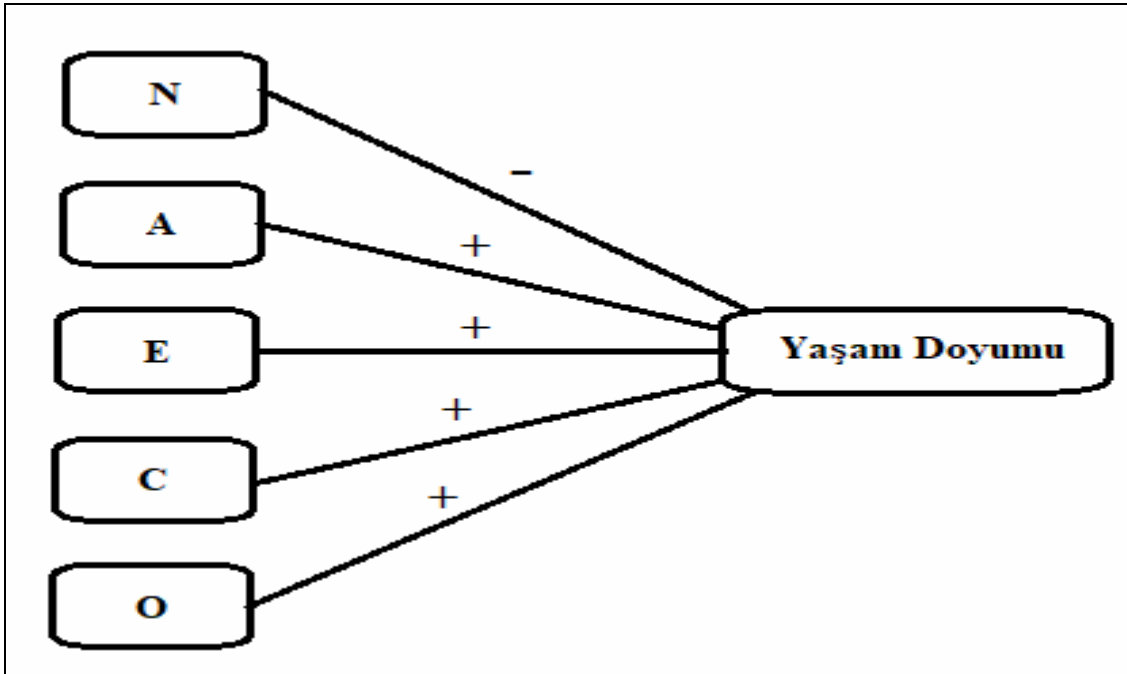
Kaynak: Veenhoven (2012, s. 64)

Tablo 1'de görüldüğü gibi ilk ayırım şans ve sonuçlar arasındadır. Diğer bir ifadeyle iyi bir yaşam için fırsatlar ve iyi bir yaşamın kendisi arasındaki fark önem arz etmektedir. İkinci ayırım dışsal ve içsel yaşam niteliği arasındadır. İlk durumda nitelik çevre, ikinci durumda ise bireydir. Sosyolojik açıdan toplum merkezli bir konumda yer alan *çevrenin yaşanabilirliği* bir bütün olarak toplumun niteliği ve bireyin toplumda sahip olduğu pozisyonla ilişkilidir. Burada çevrenin yaşanabilirliği mutluluk anlamına gelmemekle birlikte mutluluk için bir önkoşuldur. *Kişinin yaşama yeteneği* ise yaşam problemleriyle baş edebilmek için ne kadar donanımlı olduğunu ifade eder. *Yaşamın faydası*, yaşamın bireye sağladığı faydayı belirtmektedir. İyi bir yaşam bireye yüksek düzeyde değerler sunmalıdır ve bu da bireyin topluma sağladığı katkıda görülebilir. *Yaşam doyumunu*, bireyin öznel değerlendirmesidir ve yaşamdan öznel zevk alma ile ilgilidir (Veenhoven, 2012: 64).

Alanyazın çalışmaları yaşam doyumunun, kişiliğin yanı sıra, pek çok psikolojik ve demografik değişkenle ilişkili olduğunu göstermektedir. Bunlardan bazıları: cinsiyet, akademik başarı, ekonomik durum, gelecek beklentisi, öznel iyilik hali, kültür, dini inanç ve yalnızlık şeklinde sıralanabilir (Al-Attayah ve Nasser, 2016; Bibi, Chaudhry ve Awan, 2015; Diener ve diğ., 1985;

Tuzgöl-Dost, 2007). Yaşam doyumu ile kişilik özelliklerini inceleyen çalışmalara bakıldığında farklı sonuçların rapor edildiği görülmektedir. Üniversite öğrencileri üzerinde kişilik ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda yaşam doyumu ile dışadönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk arasında pozitif; duygusal dengesizlik arasında negatif bir ilişki tespit edilirken yaşam doyumu ile uyumluluk arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı saptanmıştır (Köksal, 2015). Üniversite öğrencileri üzerine yapılan başka bir çalışmada ise yaşam doyumu ile sorumluluk ve dışadönüklük arasında pozitif; duygusal dengesizlik arasında ise negatif bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılrken yaşam doyumu ile deneyime açıklık ve uyumluluk arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir (Toker ve Kalıpçı, 2017). Şimşek ve Aktaş (2015) kamu çalışanları üzerinde yaptıkları bir çalışma sonucunda yaşam doyumu ile dışadönüklük ve sorumluluk arasında pozitif yönde bir ilişkinin bulunduğunu rapor etmişlerdir. Fakat uyumluluk, duygusal dengesizlik ve deneyime açıklık ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını saptamışlardır.

Yukarıda verilen yaşam doyumu ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalardan farklı olarak bizim çalışmamızda kişilik özellikleri çok daha detaylı bir şekilde ele alınarak yaşam doyumu ile ilişkisinin yapısal eşitlik modellemesi kapsamında analiz edilmesi hedeflenmektedir. Araştırma bulguları ve teorik bilgilere dayanılarak oluşturulan model Şekil 2’de verilmektedir. Buna göre çalışmada, konuşkan, aktif ve sevecen kısaca sosyal temas arayan bireyleri niteleyen dışadönüklük (E); yaratıcı, meraklı ve orijinal kısaca yeniliğe açık olan bireyleri niteleyen deneyime açıklık (O); güvenilir, hoşgörülü ve iyi huylu kısaca yumuşak başlı bireyleri niteleyen uyumluluk (A); çalışkan, dakik ve işine bağlı kısaca öz disiplin sahibi bireyleri niteleyen sorumluluk (C) (Kalat, 2011) ile bireyin öznel iyi olma halini belirten yaşam doyumu arasında pozitif bir ilişki beklenmektedir. Endişeli, çabuk kızan ve sinirli kısaca hoş olmayan duygulara eğilimi olan bireyleri niteleyen duygusal dengesizlik (N) (Coon ve Mitterer, 2010) ile yaşam doyumu arasında ise negatif bir ilişki beklenmektedir.

Şekil 2. Önerilen Model

Kadınlar ve erkekler hem biyolojik cinsiyetleri hem de toplumsal cinsiyetleri açısından birbirinden farklılaşmaktadır. Biyolojik cinsiyetleri açısından bakıldığında, kadın ve erkeklerde salgılanan hormonların farklılığı onların farklı şekilde davranmasına neden olabilir. Toplumsal cinsiyet açısından ele alındığında ise toplumumuzda kadın ve erkeklerden beklenen davranışlar birbirinden farklıdır. Bu bağlamda, Sosyal Rol Kuramı, kadın ve erkeğin davranışlarındaki farklılıkları ve benzer noktaları açıklamak için öne sürülen bir kuramdır (Eagly 1987; Eagly, Wood ve Diekman, 2000). Bu kuram temelinde bu çalışmada yaşam doyumu ve kişilik özellikleri açısından kadın ve erkeklerin birbirinden farklılaşmaları beklenmektedir.

YÖNTEM

Katılımcılar

Bu çalışmaya 324 kadın ve 278 erkek olmak üzere 602 üniversite öğrencisi gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 20.86, yaşa bağlı standart sapma değeri 2.03 ve yaş aralığı 18-37'dir. Üç farklı üniversitenin farklı bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler bu çalışmaya gönüllü olarak dahil olmuşlardır. Çalışmanın katılımcılarına kolayda örnekleme yöntemi ile ulaşılmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi ile araştırmacı kolay bir şekilde ulaşabildiği kişilere ölçek uygulamasını yapmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama araçları olarak Boyutlandırılmış Beş Faktör Kişilik Envanteri, Yaşam Doyumu Ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Ölçeklerin ve formun özellikleri aşağıda verilmektedir.

Boyutlandırılmış Beş Faktör Kişilik Envanteri (B5FKE): Watson, Nus ve Nu (2017) tarafından geliştirilen Bulut ve Yıldız (2018) tarafından Türkçeye uyarlanan bu ölçek 131 madde, 5 faktör (*duygusal dengesizlik, uyumluluk, dışadönüklük, sorumluluk ve deneyime açıklık*) ve 19 boyuttan (*kaygı-depresyon, öfke, bedensel şikayetler, kıskançlık, güven, empati, doğruluk-alçakgönüllülük, olumlu mizaç, sosyallik, üstünlük-atılganlık, samimiyet, başarı odaklılık, düzenlilik, tedbirlilik, sorumluluk sahibi, yenilikçi, entelektüel ve geleneksel olmayan*) oluşmaktadır. Duygusal dengesizlik faktörünün kaygı-depresyon boyutunda bir (14. madde), öfke boyutunda üç (17, 19 ve 20. maddeler) ve kıskançlık boyutunda iki (30 ve 31. maddeler); uyumluluk faktörünün güven boyutunda üç (63, 64 ve 65. maddeler), doğruluk-alçakgönüllülük boyutunda beş (73, 74, 75, 76 ve 77. maddeler); dışadönüklük faktörünün üstünlük-atılganlık boyutunda iki (52 ve 53. maddeler); sorumluluk faktörünün başarı odaklılık boyutunda sekiz (87, 88, 89, 90, 91, 92, 94 ve 95. maddeler) ve düzenlilik boyutunda iki (100 ve 101. maddeler); deneyime açıklık faktörünün entelektüel boyutunda bir (126. madde) ve geleneksel olmayan boyutunda beş (127, 128, 129, 130 ve 131. maddeler) madde ters kodlanmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde 5'li Likert tipi bir derecelendirme kullanılmıştır. Buna göre "1: kesinlikle katılmıyorum, 3: Ne katılıyorum ne de katılmıyorum ve 5: kesinlikle katılıyorum" şeklindedir. Bulut ve Yıldız (2018) tarafından gerçekleştirilen güvenilirlik analizinde ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı faktörler için.74 ile.91 arasında; boyutlar için.66 ile.86 arasında değişmekte iken iki yarım güvenilirlik katsayısı faktörler için.74 ile.83; boyutlar için.69 ile.82 arasında değişmektedir. Bu çalışmada Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı faktörler için.74 ile.91 arasında boyutlar için.65 ile.87 arasında değişmekte iken iki yarım güvenilirlik katsayısı faktörler için.71 ile.85 arasında; boyutlar için.66 ile.84 arasında değişmektedir.

Yaşam Doyumu Ölçeği: Diener ve diğerleri (1985) tarafından geliştirilen bu ölçek Dağlı ve Baysal (2016) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçekte 5 madde ve tek faktör bulunmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde 5'li Likert tipi bir derecelendirme kullanılmıştır. Buna göre "1: kesinlikle katılmıyorum, 3: Ne katılıyorum ne de katılmıyorum ve 5: kesinlikle katılıyorum" şeklindedir. Dağlı ve Baysal (2016) ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısını.88 ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısını ise.97 olarak tespit etmişlerdir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı.78 ve iki yarım güvenilirlik katsayısı.77 olarak saptanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Bu form katılımcıların cinsiyet, yaş gibi demografik özellikleri hakkında bilgi sahibi olabilmek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.

İşlem ve Analiz

Çalışmanın verileri kağıt-kalem tekniği ile toplanmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyen öğrencilere uygulama ders saati dışında yapılmıştır. Verilerin anonim olarak sadece bilimsel araştırma kapsamında kullanılacağı belirtilmiştir. Uygulama öncesi ve sonrasında katılımcılar bilgilendirilmiştir.

Çalışmanın verileri nicel analiz teknikleri yardımıyla çözümlenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla korelasyon analizi ve yapısal eşitlik modellenmesi kullanılmıştır. Çalışmanın değişkenlerinin katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla ise bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır.

Çalışmanın verilerinin analizinde SPSS 25 ve AMOS 24 kullanılmıştır.

BULGULAR

Yaşam doyumu ve kişilik özellikleri için betimsel istatistik değerleri ve korelasyon analizi bulguları Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2. Yaşam Doyumu ve B5FKE (Faktörler) Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	N	Ort.	S	Yaşam Doyumu
1.Yaşam Doyumu	602	3.13	.82	-
2.Duygusal Dengesizlik (N)	602	2.83	.57	-.25*
3.Uyumluluk (A)	602	3.11	.48	.19*
4.Dışadönüklük (E)	602	3.44	.54	.24*
5.Sorumluluk (C)	602	3.65	.53	.22*
6.Deneyime Açıklık (O)	602	3.27	.49	-.04

* p < .05

Katılımcıların yaşam doyumu ortalamaları 3.13 ve standart sapma değeri.82’dir. Katılımcılar kişilik özelliklerinde en yüksek ortalamaya sorumluluk (Ort. = 3.65, ss=.53) ve en düşük ortalamaya ise duygusal dengesizlik (Ort. = 2.83, ss=.57) faktöründe sahiptirler.

Yaşam doyumu ile duygusal dengesizlik arasında negatif; uyumluluk, dışadönüklük ve sorumluluk arasında pozitif ilişki saptanmış; deneyime açıklık ile arasında ise herhangi bir ilişkinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3’te yaşam doyumu ile kişilik özelliklerinin boyutlarının betimsel istatistik değerleri ile korelasyon analizi bulguları verilmektedir.

Tablo 3. Yaşam Doyumu ve B5FKE (Boyutlar) Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	n	Ort.	S	Yaşam Doyumu
1. Yaşam Doyumu	602	3.13	.82	-
2. Kaygı-Depresyon (N1)	602	3.05	.75	-.24*
3. Öfke (N2)	602	2.98	.80	-.09*
4. Bedensel Şikayetler (N3)	602	2.43	.90	-.04
5. Kıskançlık (N4)	602	2.54	.71	-.27*
6. Güven (A1)	602	2.65	.70	.14*
7. Empati (A2)	602	3.54	.64	.10*
8. Doğruluk-Alçakgönüllülük (A3)	602	3.24	.78	.14*
9. Olumlu Mizaç (E1)	602	3.35	.71	.29*
10. Sosyallik (E2)	602	3.67	.70	.19*
11. Üstünlük-Atılganlık (E3)	602	3.17	.74	.09*
12. Samimiyet (E4)	602	3.54	.81	.05
13. Öz disiplin (C1)	602	3.49	.66	.24*
14. Başarı Odaklılık (C2)	602	3.46	.72	.11*
15. Düzenlilik (C3)	602	3.54	.84	.16*
16. Tedbirlilik (C4)	602	3.82	.70	.15*
17. Sorumluluk Sahibi (C5)	602	4.04	.62	.18*
18. Yenilikçi (O1)	601	3.97	.67	.09*
19. Entelektüel (O2)	602	3.11	.91	.02
20. Geleneksel Olmayan (O3)	602	2.45	.76	-.22*

* p < .05

Tablo 3'te görüldüğü gibi katılımcılar kişilik özelliklerinin boyutlarında en yüksek ortalamaya *sorumluluk sahibi* (C5) ve en düşük ortalamaya ise *bedensel şikayetler* (N3) boyutunda sahiptirler.

Korelasyon analizi bulguları incelendiğinde yaşam doyumu ile *olumlu mizaç, sosyallik, üstünlük-atılganlık, güven, empati, doğruluk-alçakgönüllülük, öz disiplin, başarı odaklılık, düzenlilik, tedbirlilik, sorumluluk sahibi* ve *yenilikçilik* arasında pozitif; *kaygı-depresyon, öfke, kıskançlık* ve *geleneksel olmayan* arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Yaşam doyumu ile *bedensel şikayetler, samimiyet* ve *entelektüel* arasında ise anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Çalışmanın değişkenlerinin katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4. Yaşam Doyumu ve B5FKE'nin (Faktörler) Cinsiyet Değişkeni Bakımından İncelenmesi

Değişkenler		N	Ort.	S	t	p
Yaşam Doyumu	Kadın	324	3.21	.83	-2.76	.01*
	Erkek	278	3.03	.79		
N	Kadın	324	2.87	.57	-1.88	.06
	Erkek	278	2.79	.56		
A	Kadın	324	3.16	.48	-2.54	.01*
	Erkek	278	3.06	.46		
E	Kadın	324	3.44	.55	-.30	.76
	Erkek	278	3.43	.53		
C	Kadın	324	3.73	.51	-4.06	.00*
	Erkek	278	3.56	.53		
O	Kadın	324	3.39	.48	-6.54	.00*
	Erkek	278	3.14	.46		

* p < .05

Tablo 4’te görüldüğü gibi yaşam doyumu, uyumluluk, sorumluluk ve deneyime açıklık değişkenlerinde kadın ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Tüm bu değişkenlerde kadınların ortalama puanları erkeklerin ortalama puanlarından anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 5’te kişilik özellikleri boyutlarının katılımcıların cinsiyetlerine göre aldıkları değerler verilmektedir.

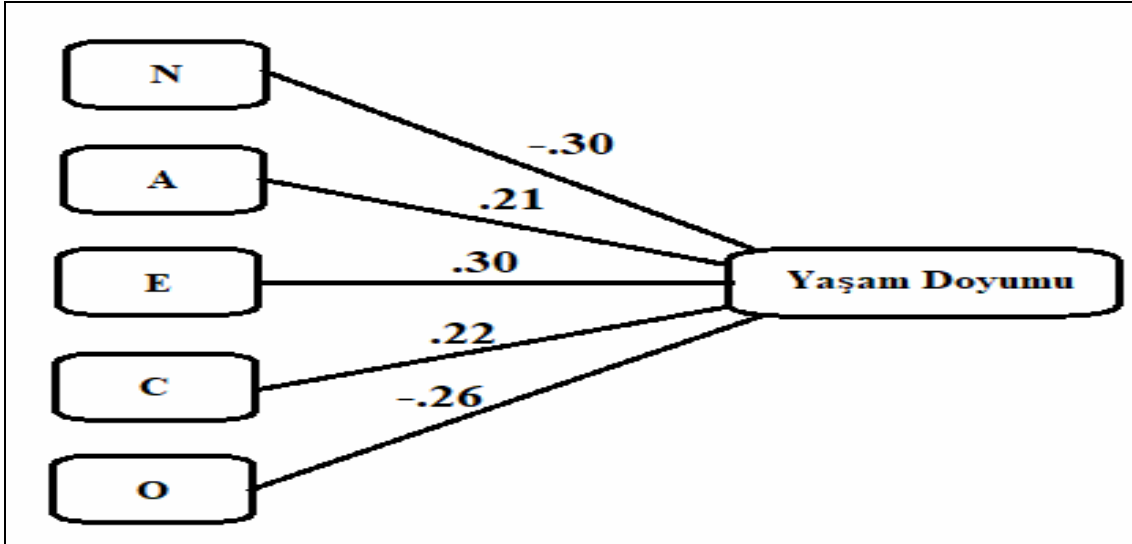
Tablo 5. B5FKE’nin (Boyutlar) Cinsiyet Değişkeni Bakımından İncelenmesi

Değişkenler		n	Ort.	S	t	p
N1	Kadın	324	3.13	.76	3.04	.00*
	Erkek	278	2.95	.72		
N2	Kadın	324	3.05	.82	2.36	.02*
	Erkek	278	2.89	.77		
N3	Kadın	324	2.52	.92	2.64	.01*
	Erkek	278	2.32	.85		
N4	Kadın	324	2.40	.70	-5.23	.00*
	Erkek	278	2.70	.69		
A1	Kadın	324	2.58	.68	-2.88	.00*
	Erkek	278	2.74	.71		
A2	Kadın	324	3.62	.62	3.25	.00*
	Erkek	278	3.45	.64		
A3	Kadın	324	3.43	.79	6.79	.00*
	Erkek	278	3.01	.71		
E1	Kadın	324	3.33	.72	-.78	.44
	Erkek	278	3.38	.69		
E2	Kadın	324	3.72	.69	2.24	.03*
	Erkek	278	3.60	.71		
E3	Kadın	324	3.14	.78	-1.03	.30
	Erkek	278	3.21	.68		
E4	Kadın	324	3.54	.84	.22	.83
	Erkek	278	3.53	.78		
C1	Kadın	324	3.50	.64	.55	.58
	Erkek	278	3.47	.68		
C2	Kadın	324	3.58	.71	4.48	.00*
	Erkek	278	3.32	.69		
C3	Kadın	324	3.63	.86	2.82	.01*
	Erkek	278	3.43	.81		
C4	Kadın	324	3.89	.67	3.00	.00*
	Erkek	278	3.72	.72		
C5	Kadın	324	4.15	.55	4.76	.00*
	Erkek	278	3.92	.67		
O1	Kadın	324	4.09	.61	4.72	.00*
	Erkek	278	3.84	.71		
O2	Kadın	324	3.31	.87	6.04	.00*
	Erkek	278	2.87	.90		
O3	Kadın	324	2.48	.77	1.07	.28
	Erkek	278	2.41	.74		

* p < .05

Tablo 5’e göre N1, N2, N3, N4, A1, A2, A3, E2, C2, C3, C4, C5, O1 ve O2 kadın ve erkek arasında anlamlı olarak farklılaşmaktadır. N1, N2, N3, A2, A3, E2, C2, C3, C4, C5, O1 ve O2 kadınların ortalama puanları erkeklerinkinden anlamlı olarak daha yüksek iken N4 ve A1’de erkeklerin ortalama puanları kadınlarinkinden anlamlı olarak daha yüksektir.

Yapısal eşitlik modellemesi ile yapılar arasındaki olası ilişkiler incelenmektedir (Raykov ve Marcoulides, 2006). Yapısal eşitlik modellemesi faktör analizi, regresyon analizi ve yol analizinin bir kombinasyonu olarak görülebilir (Hox ve Bechger, 1998). Beş faktör kişilik özellikleri ve yaşam doyumunu bir model kapsamında incelemek amacıyla kurulan yapısal eşitlik modellemesi bulguları Şekil 3'te verilmektedir.

Şekil 3. B5FKE ve Yaşam Doyumu Yapısal Eşitlik Modellemesi

Şekil 3'te kişilik özellikleri bağımsız değişken ve yaşam doyumuna bağımlı değişken olarak ele alınmış ve yapısal eşitlik modellemesi kurulmuştur. Buna göre yaşam doyumuna N ($\beta = -0.30$, $p < 0.05$) ve O ($\beta = -0.26$, $p < 0.05$) negatif; A ($\beta = 0.21$, $p < 0.05$), E ($\beta = 0.30$, $p < 0.05$) ve C ($\beta = 0.22$, $p < 0.05$) ise pozitif olarak etki etmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada, kişilik özellikleri ile yaşam doyumuna arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Buna göre, yaşam doyumuna ile duygusal dengesizlik faktörü negatif; dışadönüklük, uyumluluk ve sorumluluk faktörleri pozitif yönde ilişkilidir. Yaşam doyumuna, deneyime açıklık faktörü ile anlamlı bir korelasyona sahip değildir. Kişilik özelliklerinin *boyutları* bazında incelendiğinde yaşam doyumuna ile N1, N2, N4 ve O3 boyutları negatif; E1, E2, E3, A1, A2, A3, C1, C2, C3, C4, C5 ve O1 boyutları ise pozitif olarak ilişkilidir. Kurulan yapısal eşitlik modellemesinin ise büyük ölçüde doğrulandığı görülmektedir. Buna göre duygusal dengesizlik ve deneyime açıklık negatif; dışadönüklük, uyumluluk ve sorumluluk ise pozitif yönde yaşam doyumuna etkilemektedir.

Genel anlamda olumsuz duygulara eğilimi olan, duygusal tepkilerini aşırı düzeylerde gösteren bireylerin yaşam doyumlarının daha düşük olduğu ya da tam tersi yaşam doyumuna yüksek olan bireylerin olumlu duygu deneyimleme olasılıklarının daha yüksek olduğu, duygusal olarak dengeli bireyler oldukları söylenebilir. Sosyal olarak nitelenebilen, hoşgörülü ve güvenilir olan bireylerin ve öz disiplinli bireylerin yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Kişiliğin bu faktörlerinin içerikleri ve aynı zamanda yaşam doyumunun dinamikleri göz önünde bulundurulduğunda tüm bu bulguların tutarlılığından söz edilebilir.

Deneyime açık bireylerin yaşam doyumlarının daha yüksek olması beklenirken, bu çalışmada deneyime açıklık faktörü toplam puanı ile yaşam doyumuna arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Boyut bazında incelendiğinde deneyime açıklık faktörünün *birinci boyutu (yenilikçi)* beklentileri destekler yönde yaşam doyumuna ile pozitif yönde ilişkili iken *üçüncü boyutunun (geleneksel olmayan)* yaşam doyumuna ile negatif yönde ilişkili olması beklentilerin

zıttı yönde bir bulgudur. Model kapsamında ise deneyime açıklığın yaşam doyumunu negatif yönde etkilediği görülmektedir. Deneyime açıklık faktörünün *üçüncü boyutunda* yüksek puan alan katılımcıların yaşam doyumları daha düşük olarak tespit edilmiştir. Diğer bir ifade ile kendini *muhafazakâr olarak nitelemeyen, hükümetin geleneksel değerleri korumak için çalışmasına karşı olan, geleneksel olmayan, geleneksel ailenin toplum için gerekli olmadığını düşünen, doğru ve yanlışın birbirinden kesin çizgilerle ayrılmadığına inanan* bireylerin yaşam doyumları daha düşük olarak tespit edilmiştir. Bunun nedeni, deneyime açık olan bireylerin, geleneksel olmayan bireylerin, sürekli yeni durumlarla karşılaşmaları ve karşılaştıkları o durumu özümsemeden başka bir duruma maruz kalmaları olabilir. Diener ve diğerlerinin (1985) belirtmiş olduğu gibi farklı yaşam koşulları yaşam doyumunu farklı düzeylerde etkileyebilir. Geleneksel olmayan değerlere sahip bireylerin yaşamlarından aldıkları doyum düzeyinin düşüklüğü şu şekilde de açıklanabilir: geleneksel değerlere sahip bireyler geleneksel kültürün onlara sunduğu gelenek ve göreneklere saygı duymakta, bağlanmakta ve bunları kabul etmektedirler (Schwartz, 1994: 22) ve böylelikle yaşamlarından doyum almaktadırlar. Bu tür ilişkiler Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi ve Bowlby’nin Bağlanma kuramı temelinde bireyde koruyucu bir etki yaratmaktadır. Geleneksel olmayan değerlere sahip bireyler için ise, bu çalışmada da görüldüğü gibi, tam tersi bir durum söz konusu olmaktadır. Aynı zamanda, insanların pek çoğu öngörülebilir bir durum ile karşılaşmak isterler, belirsizliğin insanlarda kaygı durumu ortaya çıkardığı söylenebilir. Atkins’e (2000) göre kendimizi rahatsız hissettiğimiz durumlardan kaçınma doğal bir içgüdüdür. Kültürel algılarımız ve deneyimlerimiz bu durumlardan kaçınmak isteğimizi düzenleyen yapılar olarak işlev görmektedirler. Neyin normal olduğuna dair bireyin algılarına uymayan her durum bireyde belirli düzeyde belirsizlik ve bunun sonucunda da rahatsızlık yaratacaktır.

Ayrıca diğer bir bakış açısıyla, katılımcıların bu boyutlarla ilgili ortalama puanlarına bakıldığında ve karşılaştırıldığında “yenilikçilik” boyutundaki ortalama puanları oldukça yüksek (3.97) buna karşın “geleneksel olmayan” boyutun ortalama puanı daha düşüktür (2.45). Bu da katılımcılar bağlamında her ikisinin aynı anlama gelmediği yani *geleneksel olmayan* bireyin *yenilikçi* olduğu anlamına gelmediğini göstermektedir. Bunun nedeni, ölçeğin “geleneksel olmayan” boyutundaki soruların tamamen *değerlerin korunmasına* odaklanması, “yenilikçilik” boyutunun ise maddeler irdelendiğinde aynı kapıya çıkmakla, yani değerlerin korunması şeklinde yorumlanabilmekle birlikte, ilk bakışta genç bireylerin bu maddeleri daha bireysel tercih ve ilgilere odaklanmış şekilde algılamış olmalarından ve belki de, örneğin “özgür düşünce” ile ilgili maddede olduğu gibi, ifadelerde geçen eğilimi belirleyen kavramların gerektiği gibi bütün boyutlarıyla kavranmamış olmasından kaynaklanmış olabilir.

Bununla birlikte, “yenilikçilik” boyutuyla yaşam doyumunu arasında pozitif yönde *çok zayıf* bir ilişkiden söz edilirken, “geleneksel olmayan” boyutu ile yaşam doyumunu arasında nispeten daha *güçlü* ilişkinin bulunması, yapısal eşitlik modellemesinde de ortaya çıktığı gibi, bu boyutun “deneyime açıklık” faktörünü de yönlendirerek yaşam doyumunu düzeyine etki konusunda çok daha belirleyici olduğunu göstermektedir. Her ne kadar boyutun adı “geleneksel olmayan” olsa da alınan ortalama puanları tekrar düşündüğümüzde katılımcıların bu kategoride değerlendirilmesinin yani onları boyutun adından hareketle geleneksel olmayan kişiler olarak değerlendirmenin algısal bir hataya götürmesi riskini göz ardı etmemek gerekir. Oysa katılımcıların geleneksel olup olmama konusunda orta düzeyde oldukları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu ortada oluş, bireyin içinde bulunduğu modern koşullarda sahip olduğu geleneksel değerleri yaşamaya ve onları korumaya çalışması, birçok çatışmanın ve gerilimin ortaya çıkmasına yol açabilir. Geleneksel değerlere sahip olan bireylerin değişime kapalı oldukları da ifade edilebilir. Nitekim “yenilikçilik” boyutunda sahip olunan yüksek puan böyle bir çatışmanın yaşanma olasılığının güçlü olduğunu destekler niteliktedir. Sonuç olarak, yeni durumlarla karşılaşmada yaşanacak bu tür çatışma ve gerilimin, değişimin ortaya çıkaracağı anksiyetenin bireylerin yaşam doyumları üzerinde negatif bir etki yapması kaçınılmazdır. Bu tür çatışmaların değişimin gereklerinden biri olduğu açıktır. Yaşam durağan değil dinamik bir yapıya sahip olduğu için sürekli değişmektedir ve bu değişimler etkili bir şekilde yönetilmediğinde çatışmalara yol açabilmektedir.

Geleneksel kültür, nesiller arası aktarılır, toplumun temelini oluşturur ve kalıcıdır (Özkan, 2017). Ülkemizin geleneksel değerlere sahip ve bu değerleri sürdüren yapısı dikkate alındığında çalışmanın bulguları, bireyin deneyime açık olduğunu fakat çevresinin onu ters yönde etkilediğini gösterir şeklinde yorumlanabilir. Birey kendisini her ne kadar geleneksel olmayan ifadelerle tanımlamaya çalışsa da, örneğin pek çok birey Batı'ya ve Batı'daki yaşama özlem duysa da, bireyin çevresi geleneksel olduğu için kendi istekleri ve çevresi arasında bir kafa karışıklığı ile bir çelişki söz konusu olabilmekte ve bu durum da sonuç olarak bireyin yaşam doyumu düzeyini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu bağlamda kişiliğin daha ayrıntılı olarak ele alınmasının diğer bir ifade ile boyutlandırılmış bir modelin seçilmiş olmasının ne kadar yerinde bir karar olduğu görülmektedir.

Bulgularımızın daha önce gerçekleştirilen bazı çalışmaların bulgularıyla tutarlı olduğunu, örtüştüğü söyleyebiliriz. Örneğin, Steel, Schnidt ve Shultz (2008) farklı ülkelerde, yaşam doyumu ile kişilik arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların meta analizi sonucunda yaşam doyumu ile duygusal dengesizlik arasında negatif, dışadönüklük, uyumluluk ve sorumluluk arasında ise pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir. Yaşam doyumu ile deneyime açıklık arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığını rapor etmişlerdir. Yine başka bir çalışmada, kendileri için yüksek standartlar koyan bireylerin (mükemmeliyetçi- sorumluluk faktörü) daha fazla yaşam doyumuna sahip oldukları tespit edilmiştir (Gilman ve Ashby, 2003). Diğer bir çalışmada, uyumluluk ile bağlantılı olan sosyal güven ve iyimserlik ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır (Ben-Zur, 2003; Sirgy, 2012). Daha önce ülkemizde yapılan çalışmalarda, bu çalışma ile kısmen tutarlı bulgular elde edilmiştir. Köksal (2015) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, yaşam doyumu ile dışadönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk arasında pozitif, duygusal dengesizlik arasında negatif bir ilişki saptanmıştır. Uyumluluk ile ise arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Yine bu çalışmanın bulgularına kısmen benzer şekilde, Toker ve Kalıpçı (2017) üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdikleri bir çalışmada sorumluluk ve dışadönüklük ile yaşam doyumu arasında pozitif; duygusal dengesizlikle yaşam doyumu arasında ise negatif bir ilişki tespit etmişlerdir. Deneyime açıklık ve uyumluluk ile yaşam doyumu arasında ise anlamlı bir ilişkinin bulunmadığını saptamışlardır.

Yaşam doyumu ve kişilik özellikleri cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde, yaşam doyumu, uyumluluk, sorumluluk ve deneyime açıklık için kadınların ortalama puanları erkeklerinkinden anlamlı olarak daha yüksektir. Kişilik özelliklerinin boyutları bağlamında ise N1, N2, N3, E2, A2, A3, C2, C3, C4, C5, O1 ve O2 için kadınların ortalama puanları erkeklerinkinden anlamlı olarak daha yüksek iken N4 ve A1 için erkeklerin ortalama puanları kadınlarınkinden anlamlı olarak daha yüksektir. Alanyazın incelendiğinde, kadın ve erkekler arasında yaşam doyumu puanları bakımından anlamlı farklılıklar tespit eden çalışmaların yanı sıra anlamlı bir farklılık olmadığını bildiren çalışma sonuçları da bulunmaktadır. Dinamik bir yapıya sahip olan yaşam doyumu bireyin öznel değerlendirmesi olduğu için çalışma sonuçlarının farklılık göstermesi yaşam doyumunun bireyin yaşadığı ortamın sosyokültürel ve ekonomik yapısından da etkilendiğini düşündürmektedir. Daha önce yapılan pek çok çalışmada, kadın ve erkeklerin yaşam doyum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır (örn., Bibi vd., 2015; Giusta, Jewell ve Kambhampati, 2011; Toker ve Kalıpçı, 2017). Kadınların yaşam doyumlarının daha yüksek olduğunu (örn., Al-Attayah ve Nasser, 2016; Montgomery, 2016; Yıldız, 2016) raporlayan çalışma sonuçları da mevcuttur.

Bir çalışma sonucunda deneyime açıklık, uyumluluk ve duygusal dengesizlik faktörleri bakımından kadınların ortalama puanları erkeklerinkinden anlamlı olarak daha yüksek saptanmıştır (Toker ve Kalıpçı, 2017). Bulut ve Yıldız (2019) çalışmalarında kadınların hem uyumluluk hem de duygusal dengesizlik puanlarının erkeklerinkinden anlamlı olarak daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Başka bir çalışmada kadınlarla erkekler arasında duygusal dengesizlik, uyumluluk ve sorumluluk puanları açısından anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Buna göre, kadınların bu faktörlerdeki ortalama puanları erkeklerinkinden anlamlı olarak daha yüksektir (Chapman, Duberstein, Sörensen ve Lyness, 2007; South, Jarnecke ve Vize, 2018). Cinsiyetler arasında

oluşan bu farklılık, toplum tarafından kadın ve erkeklere yüklenen toplumsal cinsiyet rol farklılığından da kaynaklanıyor olabilir (Eagly, 1987). Kadınların erkeklere göre daha ilişki yönelimli olmaları daha uyumlu ve hoşgörülü olmalarına yol açmış olabilir. Yine toplumsal cinsiyet açısından bakıldığında her geçen zaman Türk toplumunun ataerkil yapısının etkisi azalsa da halen gücü devam etmektedir ve bu yapının kadına yüklediği itaat etme, yumuşak başlı olma ve bulunduğu koşulları kabul edip uyma davranışı göstermesi biçimdeki sosyal rolleri kadınların uyumluluk faktöründen daha yüksek puan almalarını açıklayabilir.

Ayrıca, toplumsal cinsiyet rollerinin etkilerine ek olarak kadın ve erkekler arasındaki biyolojik temelli cinsiyet farklılıklarının da onların yaşamları boyunca çeşitli durumlarla ilişkili davranışlarını şekillendirdiğini söyleyebiliriz. Örneğin, kadınlar ve erkeklerde salgılanan hormonların farklı olması onların yönelimlerini birbirlerinden farklılaştırmaktadır. Birçok psikiyatrik ve bedensel hastalığa yakalanma oranları karşılaştırıldığında erkeklerle kadınlar arasında farklılıkların olduğu bilinen bir gerçektir (örn. Albert, 2015; Cyranowski, Frank, Young ve Shear, 2000; Rai, Zitko, Jones, Lynch ve Araya, 2013). Buradan hareketle bu durumun hormonal süreçlerin yanı sıra beyin aktivitelerinin farklı işleyişlerinden de kaynaklanabileceği açıktır.

Sonuç olarak, bu çalışmada yaşam doyumu düzeylerine kişilik özelliklerinin etkileri “boyutlandırılmış beş faktör kişilik modeli” çerçevesinde incelenmiştir. Yukarıda da ayrıntılarıyla verildiği gibi kişilik özelliklerinin çeşitli düzeylerde yaşam doyumunu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. İleride yaşam doyumu ve boyutlandırılmış kişilik modeli arasındaki ilişkide aracılık rolü üstlenen değişkenlerle bir araştırma yapılabilir. Öğrenci örnekleminde yapılan bu çalışma farklı örneklem grupları üzerinde tekrarlanabilir. Buna ek olarak, ülkeler bazında karşılaştırmalı çalışmaların yapılması önerilmektedir. Son olarak ise kesitsel olan bu çalışma boylamsal olarak tasarlanabilir ve gelişim evreleri boyunca bireylerin yaşam doyumlarındaki değişimler incelenerek bu alanda derinlemesine bilgi sahibi olunabilir.

KAYNAKLAR

- Al-Attayah, A. & Nasser, R. (2016). Gender and age differences in life satisfaction within a sex-segregated society: sampling youth in Qatar. *International Journal of Adolescence and Youth*, 21(1), 84-95.
- Albert, P. R. (2015). Why is depression more prevalent in women? *Journal of Psychiatry Neurosciences*, 40(4), 219-221.
- Atkins, A. (2000). The Effects of Uncertainty Avoidance on Interaction in the Classroom. URL: <https://www.birmingham.ac.uk/Documents/collegertslaw/cels/essays/language/teaching/Atkins1.pdf> (E.T. 18.02.2019).
- Ben-Zur, H. (2003). Happy adolescents: The link between subjective well-being, internal resources, and parental factors. *Journal of Youth and Adolescence*, 32, 67-79.
- Bibi, F., Chaudhry, A. G. & Awan, E. A. (2015). Impact of gender, age and culture on life satisfaction. *Sci. int. (Lahore)*, 27(2), 1649-1652.
- Bulut, M. B., & Yıldız, M. (2018). Boyutlandırılmış beş faktör kişilik envanteri'nin (b5fke) türkçeye uyarlanması: Üniversite öğrencileri örnekleminde geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mediterranean Journal of Humanities*, 8(2), 181-200.
- Bulut, M. B., & Yıldız, M. (2019). *Tanrı'ya bağlanma ve kişilik*. Mauritius: GlobeEdit.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (İ. D. Erguvan Sarioğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Chapman, B. P., Duberstein, P. R., Sörensen, S. & Lyness, J. M. (2007). Gender differences in Five Factor Model personality traits in an elderly cohort. *Personality and Individual Differences*, 43(6), 1594-1603.
- Cloninger, S. C. (2004). *Theories of personality: Understanding persons*. 4th ed. Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.

- Coon, D., & Mitterer, J. O. (2010). *Introduction to Psychology: Gateways to Mind and Behavior*. 12.Baskı. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.
- Cyranowski, J. M., Frank, E., Young, E. & Shear, M. K. (2000). Adolescent onset of the gender difference in lifetime rates of major depression: A theoretical model. *Archives of General Psychiatry*, 57(1), 21-27.
- Dağlı, B., & Baysal, N. (2016). Yaşam doyumu ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), 1250-1262.
- Diener, M., Emmons, R. A., Larsen, R. J. & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75.
- Eagly, A. H. (1987). *Sex differences in social behavior: A social-role interpretation*. New Jersey: Erlbaum.
- Eagly, A. H., Wood, W. & Diekmann, A. B. (2000). Social role theory of sex differences and similarities: A current appraisal. T. Eckes (Ed.). *The developmental social psychology of gender* içinde (ss. 123-174). London: Lawrence Erlbaum.
- Gilman, R. & Ashby, J. S. (2003). A first study of perfectionism and multidimensional life satisfaction among adolescents. *Journal of Elderly Adolescence*, 23, 218-235.
- Giusta, M. D., Jewell, S. L. ve Kambhampati, U. S. (2011) Gender and Life Satisfaction in the UK. *Feminist Economics*, 17(3), 1-34.
- Gray, P. (2007). *Psychology*, 5th ed. New York: Worth Publishers.
- Hox, J. J. & Bechger, T. M. (1998). An introduction to structural equation modelling. *Family Science Review*, 11, 354-373.
- Kalat, J. W. (2011). *Introduction to Psychology*. 9th ed. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.
- Köksal, O. (2015). Beş faktör kişilik özellikleri ve yaşam doyumu. S. Doğan (Ed.). *Yaşam Doyumu: Seçme Konular* içinde (ss.93-116). Ankara: Nobel.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 81-90.
- Montgomery, M. (2016). Reversing the gender gap in happiness: Validating the use of life satisfaction self-reports worldwide: Job market paper. https://dornsife.usc.edu/assets/sites/1011/docs/mallory_montgomery_JMP_gender_happiness_gap_-_nov_10.pdf (E.T. 18.02.2019).
- Özkan, Ö. (2017). Türk toplumunda geleneksel değerlerin popüler kültür üzerinden dönüşümü. *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 12(24), 131-142.
- Rai, D., Zitko, P., Jones, K., Lynch, J. & Araya, R. (2013). Country- and individual-level socioeconomic determinants of depression: Multilevel cross-national comparison. *The British Journal of Psychiatry*, 202(3), 195-203.
- Raykov, T., & Marcoulides, G. A. (2006). *A first course in structural equation modeling*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values? *Journal of Social Issues*, 50(4), 19-45.
- Singer, J. A. (2005). *Personality and psychotherapy: Treating the whole person*. New York: The Guilford Press.
- Sirgy, M. J. (2012). *The psychology of quality of life: Hedonic well-being, life satisfaction, and eudaimonia*. 2nd ed. Virginia: Springer.
- South, S.C., Jarnecke, A.M. & Vize, C.E. (2018). Sex differences in the big five model personality traits: A Behavior genetics exploration, *Journal of Research in Personality*, 74, 158-165.
- Steel, P., Schnidtt, J. & Shultz, J. (2008). Refining the relationship between personality and subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 134, 138-161.
- Şimşek, E., & Aktaş, H. (2015). Örgütsel sessizlik ile kişilik ve yaşam doyumu etkileşimi: Kamu sektöründe bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 121-136.

- Toker, B., & Kalıpçı, M. B. (2017). Beş faktör kişilik özelliklerinin yaşam doyumuna etkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. 5. Örgütsel Davranış Kongresi, Antalya.
- Tuzgöl-Dost, M. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 132-143.
- Veenhoven, R. (2012). Happiness: Also known as “life-satisfaction” and “subjective well-being”. K. C. Land, A. C. Michalos ve M. J. Sirgy (Eds.) *Handbook of Social Indicators and Quality of Life Research* içinde (ss.63-77). Netherlands: Springer Publishers.
- Watson, D., Nus, E. & Wu, K. D. (2017). Development and validation of the faceted inventory of the five-factor model (FI-FFM). *Assessment*, 1-28.
- Yıldız, M. (2016). Üniversite öğrencilerinde duygusal zeka, yaşam doyumunu ve depresyonun cinsiyet ve sınıf seviyelerine göre etkileri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 451-474.

EXTENDED ABSTRACT

Personality can be defined as the totality of the features that distinguish the individual from others. Although it is stated that personality is fixed and unchanging, it is known that the socio-cultural characteristics of the environment we live in affect the personality as much as genetics. Personality is considered as the main cause of individual behavior or experience. There are different approaches to measure personality, such as trait approach, psychodynamic approach, learning approach and humanistic approach. In this study, trait approach is discussed. In trait approach, the characteristics of personality and the relationship between personality traits and behavior are examined. One of the models covered by the trait approach is Five Factor Personality Model. This model, as the name suggests, consists of five factors. These factors include neuroticism, extraversion, openness to experience, agreeableness and conscientiousness. Life satisfaction is the cognitive / judgmental dimension of subjective well-being. Individuals compare their own situation according to certain standards. For example, although it is desirable to be healthy, individuals can assign different values to being healthy. In life satisfaction, the important area for each individual can be different. In this study, the relationship between personality traits and life satisfaction was investigated within a model. The gender differences were also examined. The participants of this study were comprised of 602 college students (324 women and 278 men). Participation to the study is voluntarily. The mean age of the participants is 20.86 (sd= 2.03 and range= 18-37 years). As sampling method convenience sampling is used. The faceted five factor personality measure, life satisfaction scale and personal information form were used as data collection tools. The faceted five factor personality measure consists of 131 items, 5 factors and 19 facets. A five-point Likert type scale is used in evaluation (1: strongly disagree, 3: neither agree nor disagree, 5: strongly agree). In this study Cronbach's Alpha for factors ranges from .74 to .91 and for facets from .65 to .87. Life Satisfaction scale consists of 5 items and 1 factor. A five-point Likert type scale is used in evaluation (1: strongly disagree, 3: neither agree nor disagree, 5: strongly agree). In this study Cronbach's Alpha is .78. Personal information form is developed by the researchers in order to get more information about the demographic features of the participants. The data of the study were collected by paper-and-pencil method. It is stated that the data will be used anonymously only within the scope of scientific research. Participants were informed before and after the application. The data of the study were analyzed with the help of quantitative analysis techniques. Correlation analysis and structural equation modeling were used to examine the relationships between personality traits and life satisfaction. Independent groups t-test was used to determine whether the variables of the study differed significantly according to the gender of the participants. SPSS 25 and AMOS 24 were used to analyze the data. The mean life satisfaction of the participants was 3.13 and the standard deviation was .82. The participants had the highest mean score in conscientiousness (M= 3.65, sd=.53) and the lowest mean score in neuroticism (M= 2.83,

sd=.57). There is a negative correlation between life satisfaction and neuroticism and positive correlation between life satisfaction and agreeableness, extraversion and conscientiousness. There was no relationship between life satisfaction and openness to experience. A significant difference was found between women and men in life satisfaction, agreeableness, conscientiousness and openness to experience. The mean scores of women in all these variables were significantly higher than of men ($p < .05$). According to the model, neuroticism ($\beta = -.30$, $p < .05$) and openness to experience ($\beta = -.26$, $p < .05$) have a negative and agreeableness ($\beta = .21$, $p < .05$), extraversion ($\beta = .30$, $p < .05$) and conscientiousness ($\beta = .22$, $p < .05$) have a positive effect on life satisfaction. According to the findings, life satisfaction and neuroticism are negatively; extraversion, agreeableness and conscientiousness are positively related. Life satisfaction does not have a significant correlation with openness to experience. The structural equation modeling is mostly confirmed. According to this, neuroticism and openness to experience negatively; extraversion, agreeableness and conscientiousness positively affect life satisfaction. In the future, a research can be carried out with variables that play mediator role in the relationship between life satisfaction and personality traits. This study was conducted on student sample and can be repeated on different sample groups. This cross-sectional study can be designed longitudinally, and in-depth knowledge can be obtained by examining the changes in life satisfaction levels of individuals throughout their developmental stages.